Sairaanhoitajaliiton raportti koronakyselystä sairaanhoitajaopiskelijoille kesäkuussa 2020
Julkaistu 29.6.2020

Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten sairaanhoitajaopiskelijat ovat kokeneet koronapandemian omissa opinnoissaan ja miten se on muuttanut ajatuksia tulevasta ammatista. **Sairaanhoitajaopiskelijoilla tarkoitetaan** sairaanhoitajan, ensihoitajan, terveydenhoitajaksi ja kätilön ammattiin opiskelevia.

Kyselylomake sisälsi taustakysymysten lisäksi 13 määrällistä kysymystä. Kysymykset käsittelivät sitä, miten sairaanhoitajaopiskelija koki koronapandemian ja sen aiheuttamat muutokset opinnoissa, miten opiskelija arvioi korvaavan opetuksen sekä harjoittelujaksojen onnistumisen, peruuntumisten vaikutukset sekä tiedon ja tuen tarpeen ja saamisen sekä suojavarusteiden riittävyyden. Lisäksi kysyttiin pandemiaan liittyvistä peloista ja siitä, onko itse sairastanut COVID-19-taudin. Lisäksi oli yksi avoin kysymys siitä, miten koronapandemia on vaikuttanut opiskelijan ajatuksiin sairaanhoitajan ammatista ja työstä.

Kysely lähettiin Sairaanhoitajaliton jäsenkirjeen mukana, mutta julkaistiin myös Sairaanhoitajaliiton sairaanhoitajaopiskelijoiden Facebook-sivulla ja Instagramissa. Kysely oli auki 8-24.6.2020.

Kyselyyn vastasi yhteensä 437 opiskelijaa. Vastaajista 82 % oli opiskelemassa sairaanhoitajiksi, 10 % terveydenhoitajiksi, 4 % kätilöiksi ja 4 % ensihoitajiksi. Iso osa (62 %) vastaajista oli päiväopiskelijoita, noin kolmannes (35 %) monimuoto-opiskelijoita sekä 2 % verkko-opiskelijoita ja vajaa 1 % kansainvälisen linjan opiskelijoita. Vastaajia oli melko tasaisesti kaikista sairaanhoitajia kouluttavista ammattikorkeakouluista lukuun ottamatta Yrkeshögskolan Noviaa. Opiskelijoista 94,5 % oli naisia ja 5,5 % miehiä. Vastaajat olivat iältään suurimmaksi osaksi nuorten ikäluokkien edustajia: noin 42 % 18–24-vuotiaita ja 33 % 25–34-vuotiaita. Lisäksi noin 17 % oli 35-44-vuotiaita, 6 % 45-54-vuotiaita sekä hieman alle 1 % yli 55 vuotiaita.

Tulokset

Koronapandemia vaikutti eri tavoin sairaanhoitajaopiskelijoiden opintoihin ja ajatuksiin. Yli puolet (55 %) vastaajista koki, että pandemia oli vaikuttanut heidän opiskeluunsa hidastavasti, mutta yli kolmannes (35 %) koki, että koronapandemia ei ollut vaikuttanut mitenkään. Vastaajista 9 % koki, että pandemia oli nopeuttanut heidän opiskelujaan ja noin 1 % (6 opiskelijaa) kertoi keskeyttäneensä opinnot pandemian takia.

Poikkeusajan opintojärjestelyt eivät kaikkien mielestä korvanneet normaalia opetusta. Korvaava opetus palveli sairaanhoitajaopiskelijoiden oppimista ja opintojen suorittamista lähes puolella (49 %) heikommin kuin normaali opetus. Avoimessa kysymyksessä tuli esiin tähän liittyen, että erityisesti käytännön taitojen harjoittelun koettiin olevan haasteellisempaa etäopetuksena. Kuitenkin 23 % opiskelijoista koki, että korvaava opetus oli vastannut normaalia opetusta ja 8 % vastasi, että korvaava opetus oli palvellut paremmin oppimista kuin normaali opetus. Vastaajista 20 %:lla ei ollut lähiopetusta koronakevään aikana.

Sairaanhoitajaopiskelijat olivat kaikkiaan tyytyväisiä korvaaviin opintojärjestelyihin. Korvaavien opintojärjestelyjen onnistumisesta sairaanhoitajaopiskelijat antoivat yleisarvosanaksi 3,12, kun asteikko oli 1–5 (mediaani 3). Hieman yli kolmannes (35 %) antoi arvosanaksi 4 tai 5 samoin kuin kolmannes (34 %) antoi arvosanaksi 3. Arvosanan 1 tai 2 antoi noin joka viides opiskelija (20 %).

Harjoittelujaksot siirtyivät. Pandemiakevään harjoittelujaksot joko peruttiin tai keskeytettiin suurimmalla osalla (81 %) vastaajista. Harjoittelujakso peruuntui reilusti yli puolella (60 %) niistä, keillä piti olla harjoittelu pandemiakevään aikana. Kyselyyn vastanneista 46 %:lla (200 opiskelijaa) piti olla harjoittelujakso

kevään aikana. Harjoittelujakso myös keskeytyi joka viidennellä (21 %). Palkalliseksi työksi harjoittelujakso muuttui 17 %:lla niistä opiskelijoista, joille oli suunniteltu harjoittelujakso. Muulla tavoin harjoittelujakso korvattiin 6 % sairaanhoitajaopiskelijoista.

Harjoittelujakson peruuntuminen merkitsi yli puolelle (56 %) opiskelijoista sitä, että jakso siirtyi tulevaisuuteen. Lähes kolmasosa (28 %) aikoi suorittaa koko harjoittelunsa tai osan harjoittelusta kesätöinä. Vain 3 % aikoi suorittaa tai oli jo suorittanut koko harjoittelun tai osan harjoittelusta kirjallisina töinä ja 1 % ylimääräisenä verkko-opiskeluna. Joitakin kommentteja tähän yhteyteen tuli siitä, että harjoittelujakso peruuntui itselle tärkeästä paikasta, minkä koettiin vaikuttavan myös töiden saantiin. Muutamat opiskelijat harmittelivat sitä, että he joutuivat suorittamaan harjoittelunsa lähihoitajan tehtävissä, eivätkä tämän vuoksi oppineet riittävästi sairaanhoitajan tehtäviä. Joillakin harjoittelujakso oli hyväksi luettu olemassa olevalla osaamisella.

Harjoittelujaksojen ohjaus sujui normaalisti tai jopa normaalia paremmin suurella osalla (72 %) niistä, keitä kysymys koski (n=200). Näistä opiskelijoista 13 % koki, että ohjaus keskittyi pandemiaan varautumiseen ja 11 % koki, että ohjaaja ei pystynyt keskittymään ohjaukseen. Ohjauksen koki epäonnistuneeksi 4 %, koska heille ei järjestynyt omaa ohjaajaa.

Harjoittelujaksolla olleista opiskelijoista suurin osa (89 %) koki saaneensa kohtalaisen riittävästi tai tätä paremmin tietoa COVID-19-viruksesta ja suojautumisesta. Hyvin tai erittäin hyvin tietoa saivat 68 % harjoittelujaksolaisista. Vähän tietoa koki saaneensa 8 % ja ei lainkaan 4 % harjoittelijoista.

Suurimmalla osalla (78 %) opiskelijoista oli asianmukaisia suojaimia käytettävissä harjoittelujaksollaan. Suojaimia käytti harjoittelussa 39 % ja 38 %:lla olisi ollut suojaimia käytettävissä, jos olisi ollut tarve. Kuitenkaan 8 %:lla opiskelijoista ei ollut asianmukaisia suojaimia, vaikka he olisivat niitä tarvinneet. Harjoittelujaksojen opiskelijoista 15 % kertoi, etteivät he tarvinneet suojaimia harjoittelujaksollaan.

Eniten sairaanhoitajaopiskelijat kaipasivat tukea joustoina opintojen ja harjoittelun suorittamisessa. Vajaa puolet (43 %) vastaajista kaipasivat tukea joustoina opintojen ja harjoittelun suorittamisessa. Opiskelijat kaipasivat myös jonkin verran enemmän tiedollista tukea COVID-19-viruksesta ja sen aiheuttamasta sairaudesta (17 % vastaajista) ja suojautumisesta (12 % vastaajista) sekä yksilöllistä konkreettista ymmärrystä ja tukea oman elämäntilanteeni vaatimiin erikoisjärjestelyihin (13 % vastaajista). Henkistä tukea pandemian aiheuttamaan pelkoon ja epävarmuuteen kaipasi 9 % vastaajista. Opiskelijat kaipasivat esimerkiksi ylimääräistä COVID-19-kurssia, josta saisi opintopisteitä, faktoja huhujen sijaan ja taloudellista tukea. Eräs opiskelija kirjoitti, että opettajat olivat hyvin kertoneet COVID-19-viruksesta ja yhdessä tunnilla oli etsitty lisää tietoa.

Pandemia myös viivästyttää osan sairaanhoitajaopiskelijoiden valmistumista. Vajaa viidenneksen (18 %) vastaajan valmistuminen siirtyy ja reilu kolmannes (37 %) vastaajista ei vielä tiedä, miten käy. Vajaa puolet (41 %) vastasi, että heidän valmistumisensa ei siirry. Pandemia myös nopeuttaa pienen osan (4 %) valmistumista.

Koronapandemia on myös aiheuttanut pelkoa ja ahdistusta sairaanhoitajaopiskelijoissa. Kolmasosa (33 %) vastanneista opiskelijoista koki koronapandemian ahdistaneen ja pelottaneen heitä henkilökohtaisesti jonkin verran tai sitä enemmän. Paljon tai erittäin paljon ahdistusta ja pelkoa oli kokenut 10 % opiskelijoita. Lähes puolta (45 %) vastaajajoukosta pandemia pelotti vähän ja vain viidesosaa (22 %) ei lainkaan.

Kyselyyn vastanneet sairaanhoitajaopiskelijat olivat säästyneet lähes kokonaan Itse COVID-19-infektiolta, sillä vain 5 opiskelijaa vastasi sairastaneensa itse taudin. Yksi opiskelija vastasi saaneensa taudin harjoittelujaksolta.

Opiskelijat tekivät hoitotyötä opiskelujen ohessa. Palkallisessa hoitotyössä pandemiakevään aikana kertoi olleensa 69 % vastaajista.

Pandemiakevät jakoi sairaanhoitajaopiskelijoiden ajatuksia sairaanhoitajan ammatista ja työstä sekä alan arvostuksesta. Pääteemat avoimen kysymyksen vastauksista (n=219) löytyivät selvästi. Kokemukset jakautuivat kolmeen erilaiseen ajatukseen tulevaisuudesta opiskeltavan ammatin suhteen. Osalle pandemia-aika ei vaikuttanut mitään heidän ajatuksiinsa ja suunnitelmiinsa. Toiset taas kokivat, että heidän tulevaa ammattiaan ei arvosteta riittävästi ja he eivät ehkä jatkossa jää ammattiin, jota he opiskelevat. Pandemia-aika ja sen aikaiset tapahtumat olivat laittaneet heidät miettimään vakavasti sitä, onko ala lainkaan oikea. Kolmas ryhmä vastaajista puolestaan koki, että pandemian myötä sairaanhoitajien työn ja yleensäkin hoitotyön tärkeys ja merkitys ovat nousseet esille ja arvostus on kasvanut ja ala on juuri oikea heille. Yksi yhteinen ajatus ja huomio opiskelijoilla oli pandemiakeväältä: työ voi olla riski omalle turvallisuudelle ja terveydelle eikä sitä riskiä kukaan halua ottaa ilmaiseksi.

Tulevan ammatin kannalta opiskelijat kokivat, että harjoitteluaika pandemia-aikana antoi uusia kokemuksia ja mahdollisuuden oppia uutta. Aseptiikan ja käsihygienian merkitys näyttäytyi uudesta näkökulmasta, ja pandemiakevät oli avannut silmiä monille asioille ja antanut arvokasta kokemusta kriisiajan työskentelystä. Hämmentävää opiskelijoista oli ohjeiden ja käytäntöjen ristiriitaisuus sekä johtamiskulttuuri, jossa työntekijää ei kuunnella. Opiskelijat kokivat, että varautuminen pandemiaan oli ollut heikkoa ja se myös laittoi miettimään uudelleen Suomen terveydenhuollon tilaa. Sairaanhoitajaopiskelijat toivat myös esiin sen, että monin paikoin työelämässä ollaan uupuneita. Opiskelijat pohtivat paljon sitä, haluavatko he auttaa toisia sen kustannuksella, että oma jaksaminen ja jopa oma ja läheisten terveys on vaarassa. Yksi suuri kysymys oli myös heikoksi koettu palkka, korvaako se kaiken vastuun ja työn vaativuuden.

Seuraavassa esitetään vielä yksityiskohtaisesti sairaanhoitajaopiskelijoiden ajatusten pääteemat ja niiden alateemat siitä, miten koronakriisi vaikutti sairaanhoitajaopiskelijoiden ajatuksiin ammatista ja työstä. Kevään palkkaneuvottelut ja keskustelut koronalisästä näkyvät opiskelijoiden ajatuksissa. Sairaanhoitajaopiskelijat itse pääsääntöisesti arvostavat tulevaa ammattiaan ja heidän arvostuksensa myös lisääntyi kriisin aikana, mutta he pohtivat, että arvostavatko päättäjät ja työnantajat hoitotyötä ja onko tämä ala, jolla he haluavat tulevaisuudessa työskennellä. Kokemukset olivat kahtiajakoiset.

1. **Arvostetaanko tulevaa työtäni?**
   1a) Sairaanhoitajan työtä ei arvosteta tarpeeksi – koettu arvostusvaje
   1b) Sairaanhoitajan työn arvostus on lisääntynyt– koettu lisääntynyt arvostus

<u>1a) Koettu arvostusvaje:</u>

- *”**Sairaanhoitajien työtä ei arvosteta** tarpeeksi, tuli entistä selvemmäksi.”*
- *”Tärkeä ammatti, mutta **terveydenhuollon asema muihin nähden on alaviritteinen**.”*
- *”**Ammatin arvostus** on mielestäni **huonoa**, ehkä asia muuttuu lähiaikoina”*
- *”Jollain tapaa saa motivaatiota, koska tietää tekevänsä hyvää, mutta toisaalta **toisissa ammateissa saatettaisiin arvostaa enemmän**.”*
- *”**Ulkopuolinen arvostus vaikuttaa** myös omaan motivaatioon, vaikkakin vain vähän.”*
- *”Ei mitään positiivista. Tulevaisuus orjatyössä. Tämä kevät avasi lopulta silmät sille, ettei alaani arvosteta kuin vasta kriisin keskellä, jos silloinkaan.”*
- *”Koen, että hoitajat **eivät saa konkreettista arvostusta** tekemästään työstä. Siniset valot Finlandiatalolla eivät sitä kasvata. Olen hyvin epävarmoin mielin valmistumassa ammattiin.”*

Arvostusvaje näkyy siinä, ettei palkka vastaa työn vaatimuksia ja riskiä:

- *”Etulinjassa olo tulisi **näkyä** arvostuksessa ja etenkin **palkoissa**.”*
- *”Aivan kuin meistä haluttaisiin esitaistelijoita, mutta kukaan **ei halua maksaa turvasta**.”*
- *”**Riskialttiista** hoitotyöstä on saatava oikeudenmukainen **korvaus**.”*
- *”Pandemian aikana on konkretisoitunut, **kuinka vähän hoitoalan vaativuutta** arvostetaan. Ihmiset puhuvat kutsumuksesta, reippaudesta ja rohkeudesta, mutta nämä **eivät kohtaa rahallisen korvau**ksen kanssa. Kun harjoitteluni peruttiin, menin sairaalaan töihin, kohortti osastolle. On **henkisesti ja fyysisesti raskasta hoitaa eristyspotilaita** ja hikoilla 8h/pvä suojavarusteissa ja vajaalla miehityksellä. Toisinaan mietin, että mihin olen itseni laittanut. Pandemia aika on myös vahvistanut ajatustani jatko-opinnoista. Hoitotyössä sairaalan vuodeosastolla en tule jaksamaan eläkeikään asti.”*

Arvostusvaje näkyy, ettei korona-ajan vaativasta ja vaarallisesta työstä maksettu vaarallisen työn lisää:

- *”Tuntuu hullulta ns. **riskeerata itsensä ja läheisensä** ilman kunnollista arvostusta.”*
- *”Surullista huomata, miten media ja kansa osoitti arvostusta hoitohenkilöstöä kohtaan, mutta **mitään konkreettista hyvitystä** terveytensä vaarantamisesta ja pandemian aiheuttaman kriisin keskellä työskentelystä ei haluta antaa työnantajien ja hallituksen toimesta.”*
- *”En myöskään pidä siitä, että hoitajat **eivät ansaitse "koronakorvauksia**" vaikka asettavat itsensä vaaraan hoitaessaan koronaan sairastuneita. Minua inhottaa ainainen vetoaminen kutsumusammattiin.”*
- *”…**eikä ole näkyvissä esimerkiksi vaarallisesta työstä ja riskistä tulevia lisiä**. Toisin on esim. Ruotsissa. Tämä tuntuu ristiriitaiselta, ja alan kyseenalaistamaan, arvostetaanko täällä tätä ammattia tarpeeksi vai olisiko parempi tehdä töitä siellä missä arvostus näkyy myös palkassa.”*
- *”Kuinka aliarvostettu ja huonosti palkattu sairaanhoitajan ammatti on ja miten epäreilua ja epätasa-arvoista on se, **ettei vaarallisen työn lisää koronapandemian aikana hoitajat saaneet**.”*

Arvostusvaje näkyy siinä, että ollaan valmiita ottamaan työsuojelullisia riskejä:

- *”Lähinnä **suojata**an potilaita koronalta, mutta **ei hoitajia**.”*
- *”Päinvastoin **työolosuhteet heikentyivät** ja iso joukko työntekijöistä sairastuivat koronaan.”*
- *”**Varautuminen** pandemiaan **riittämätöntä**.”*
- *”**Valmistautuminen** koronaan oli **huonoa**.”*
- *”**Varautuminen** oli hyvin **heikkoa**, se ihmetytti.”*

Arvostusvaje näkyy ei-arvostavassa johtamiskulttuurissa:

- *”On vahvistanut mielipidettäni alan tärkeydestä, mutta **huomaa, ettei työntekijöitä arvosteta.”***
- *”Tuntuu siltä, että **hoitajia ei nähdä ihmisinä, vaan osana koneistoa,** jonka täytyy pakon edestä pyöriä, oli tilanne mikä hyvänsä.”*
- *”**Johtamisen taso heikkoa** ja eikä **työntekijöiden turvallisuudesta välitetä**.”*
- *”Pidän todella tästä ammatista, mutta huonot työolot, **huono ja epäasiallinen johtaminen** sekä palkkaus saavat väkisin ajattelemaan, tätäkö todella haluan tulevaisuudessa.”*
- *”Osittain työnantajien ja osastovastaavien **käytös oli jopa töykeää ja heiltä tuli lisää painostusta** kannustuksen ja ymmärtäväisyyden sijaan.”*
- *”**Alistamis- ja uhkailukulttuuri** saisi jo loppua.”*

Arvostusvaje näkyy riittämättöminä resursseina:

- *”Alalla vaaditaan **joustamista ja mukautumista** paljon, mutta **ilman vastavuoroisuutta** työpaikan ja yhteiskunnan suunnalta. Alan väsymys tulee joka harjoittelussa ja työpaikassa koko ajan näkyvämmäksi.”*
- *”Henkilöstömitoitus kohdilleen.”*

1b) Koettu lisääntynyt arvostus:

- *”Lähipiiri on **alkanut arvostamaan** opintojani **enemmän**.”*
- *”Pandemia-aikana olen miettinyt sitä, kuinka toisaalta näyttää siltä, että **hoitohenkilökunnan arvo on noussut ihmisten silmissä**.”*
- *”**Toivon**, että **arvostus hoitajia kohtaan jatkuu** pandemian hiipuessakin.”*

Arvostus näkyy hoitotyön tärkeyden ymmärtämisenä kriisiaikana:

- *”**Tuonut esiin hoitoalan tärkeyden** nyky-yhteiskunnassa.”*
- *”**Nosti hoitotyöntekijöiden tärkeyden** esille.”*
- *”Koronakevään aikana on entisestään vahvistunut käsitys siitä, **kuinka tärkeää työtä** sairaanhoitajat tekevät. Kun koko muu maailma pysähtyy, sairaanhoitajat jatkavat puurtamista työrintamalla muiden ihmisten hyväksi.”*
- *”**Konkretisoituu, kuinka tärkeä osa** terveydenhuollon ammattilaiset, varsinkin sairaanhoitajat, ovat **toimivaa hoitoketjua sekä hyvinvoivaa valtiota**.”*
- *”Toivottavasti myös muualla yhteiskunnassa havahdutaan **ymmärtämään nyt paremmin terveydenhuollon ammattilaisten keskeinen merkitys kriisistä selviytymisessä**. Tämän soisi näkyvän niin tilipussissa kuin terveydenhuollon resurssien (esim. suojavälineet) riittävyydessä.”*

Arvostus näkyy työn vaativuuden näkyvyytenä kriisiaikana:

- *”**Työ on rankempaa** kuin ajattelin, uskon että terveydenhuolto alaa arvostetaan enemmän nyt epidemian jälkeen kuin ennen.”*
- *”Ainakin oman sairaanhoitajakoulutuksen alussa en olisi uskonut sairaanhoitajilla olevan **näin paljon vastuuta työelämässä**, mitä olen itse nähnyt ja kokenut. Ja nyt vielä koronan aikaan se vaan lisääntyy, eikä sille anneta mitään korvausta.”*
- *”Sairaanhoitajat **saavat vihdoinkin ansaitsemaansa ammatin vaativuuden huomioimista**.”*

2. Olenko oikealla alalla?

2a) Pandemiakriisi ei muuttanut ajatuksia sairaanhoitajan ammatista ja tärkeästä työstä
2b) Pandemiakriisi lisäsi alanvaihtoajatuksia
2c) Pandemiakriisi vahvisti tietoisuutta siitä, että olen oikealla alalla

2a) Pandemiakriisi ei muuttanut ajatuksia sairaanhoitajan ammatista ja tärkeästä työstä

- *”Tämä **ei kuitenkaan ole muuttanut käsitystä** sairaanhoitajan ammattia kohtaan — hienompaa ja merkityksellisempää työtä en voisi kuvitella. Tähän ammattiin todella haluan valmistua.”*
- *”**Olen yhtä vakuuttunut**, että ammatti, johon olen opiskelemassa, on **ammatti, jossa haluan tulevaisuudessa työskennellä.”***
- *”**Ei** oikeastaan **mitenkään.** Pitkällä hoitoalan kokemuksella tiedän suhtautua näihin oikealla tavalla ja tiedän että näitä aina välillä tulee ja hoitajien pitää sopeutua ja mukautua tilanteisiin joskus nopeallakin aikataululla.”*
- *”**Suhtautumista ei varsinaisesti** muuten **muuttanut**, työ tärkeää ja arvokasta, jolla on merkitystä. Tosin poikkeusaikana tuli selkeästi esille, että hoitotyön arvostus ihmisten keskuudessa on jakautunut kahtia.”*
- *”**Ei mitään erityisiä ajatuksia**. Ei pelota, sillä pandemian mahdollisuus maailmassa aina olemassa. Olen iloinen, että opiskelen ammattia, jonka avulla voin tulevaisuudessa tarjota oman osani auttamisessa. Onhan se toki kuumottavaa, kun nopeasti leviävää tautia yritetään kaikin mahdollisin keinoin pitää joten kuten hallinnassa, ja tässäkin tapauksessa oli/on edelleen kaikki ainekset siihen, että..”*
- *”**Ei mitenkään,** minua kiinnostaa tämä työ oli pandemioita tai ei.”*

2b) Pandemiakriisi lisäsi alanvaihtoajatuksia

- *”Tämä on huolestuttavaa ja **olen jo useampaan kertaan kesätyössäni pohtinut, että tähänkö työhön minä haluan**, kun puolen vuoden päästä valmistun.”*
- ***En ole vielä päättänyt vaihdanko opintolinjaa, ensimmäinen mahdollisuus siihen tulisi syksyn yhteishaussa.”***

Alanvaihtoajatuksia sairaanhoitajan työ vaatimusten ja vastuun takia:

- *”Tulevaisuus hirvittää, ammatin odotukset ja haasteet. Alkanut miettimään, **että eiköhän sitä rahansa helpommallakin jostain voisi saada**.”*
- *”**Vastuu** työssä on **suuri**. Ja huonolla palkalla riskeeraamme oman ja läheisten terveyden. Välillä mietityttänyt, että oliko tässä järkeä opiskella sh:ksi.”*
- *”Pohdin sitä, että joudun työskentelemään alalla, jossa uhkaan omaa terveyttäni, eikä minua arvosteta ja palkkaus on suhteellisen huono **työn kuormittavuuteen ja vaativuuteen ja vastuuseen nähden**. Koronapandemia on avannut silmiäni entisestään alaa kohtaan, ja olen ruvennut pohtimaan alan vaihtoa.”*

Alanvaihtoajatuksia arvostuksen puutteen takia:

- *”Itse olen **miettinyt paljon kuluneen kevään aikana sairaanhoitajan työn arvostettavuutta**, ja siksi päätynyt siihen ajatukseen, että valmistuttuani jouluna 2020 jään omaan työhöni x. Alun into ja mielekkyys ovat karisseet matkalle...”*
- *”Olen harkinnut alan vaihtoa ja koulun lopettamista kesken, koska **meitä ei selkeästi arvosteta tarpeeksi** ja ollaan valmiita leikkaamaan kaikesta kriisin keskellä ihan liikaa.”*

Alanvaihtoajatuksia matalapalkkaisuuden takia:

- *”Välillä olen miettinyt, onko tämä oikeasti sitä, mitä haluan, koska **palkka on ihan naurettava** ja **työn kuva erittäin vastuullinen sekä joustoa vaaditaan** ihan milloin vaan.”*

- *”Negatiivisesti, **hoitajien palkkatason** ja huomioonottamisen vähyyden huomaaminen tällaisessa tilanteessa laski merkittävästi haluani työskennellä alalla valmistumisen jälkeen.”*
- *”Korona pysäytti minut ja antoi aikaa pohtia. Kevään työtaistelut, keskustelut niistä ja hoitotyöstä tämän epidemian aikaan sai minut toden teolla pohtimaan, haluanko todella tehdä tätä työtä ja joustaa loputtomiin ilman arvostusta ihmisiltä ja **lähes samalla palkalla kuin lähihoitajana**. Tajusin, että ei, en halua.*

Alanvaihtoajatuksia alalla jaksamisen takia:

- *”Olen kevään aikana **ymmärtänyt, miten reunalla sairaanhoitajat jaksamisensa kanssa** jo ovat. Tälle pitäisi tehdä jotain nyt, koska seuraava pandemia voi vetää pohjan jaksamiselta ja siinä tilanteessa koko Suomi voi sitten huonosti. Halu johto- ja kehittämistehtäviin on kasvanut kevään aikana, koska haluan olla kehittämässä hoitotyötä ja mahdollistamassa sairaanhoitajille hyvät työolot.”*
- *”Arvostus alaa kohtaan nousi, mutta en tiedä **tulenko jaksamaan itse olla sairaanhoitaja nykyisen tilanteen takia**. Pohdinnassa on suorittaa koulutus loppuun ja muutama vuosi töitä, sitten alan vaihto.”*

Alanvaihtoajatuksia työturvallisuusriskin takia:

- *”Olen alkanut kyseenalaistamaan ammatinvalintaani, sillä **sairastuttuani koronaan sairastutin koko perheeni** enkä halua, että se enää koskaan toistuu. Mikään työ ei ole tärkeämpää kuin perheeni.”*
- *”Pidän nyt ainakin taukoa opiskeluista ja pohdin omaa suuntaani. Olen todella pettynyt jo tässä vaiheessa alan tulevaisuusnäkymiin siinä mielessä, että en koe tilanteen parantuvan asenteissa ja käytännössä. **En koe, että oman perheen ja itseni uhraaminen tälle alalle on sen arvoista**.”*
- *”Pandemian vuoksi kuitenkin ammatinvalinta on hieman alkanut mietityttämään ja tuonut lisäkysymyksiä pohdittavaksi. Mikäli parhaimmillaan **pelastamme ja suojelemme ihmishenkeä, omamme ovat koko ajan vaarassa.”***

Alanvaihtoajatuksia työolosuhteiden puutteiden takia:

- *”**Suojavarusteiden puute ja pakkotyö** eivät kovinkaan motivoi opiskelemaan hoitotyön.”*
- *”Palkka ja **työolosuhteet olisi korjattava**. En ole varma jäänkö alalla valmistumisen jälkeen.”*
- *”Covid-19 pandemian aikaan sairaanhoitajat ovat joutuneet **joustamaan omista työoloistaan, lomistaan, vapaistaan ja vapauksistaan äärimmäisellä tavalla. T**ästä huolimatta arvostus ammattia kohtaan on mitätöntä ja erityisesti palkka ei vastaa työntekijöiden uhrautumista ja mahdollista altistumista virukselle. Tämän vuoksi tulen itse opiskelemaan lisää ja vaihtamaan alaa kokonaan lähitukevaisuudessa.”*
- *”Pidän todella tästä ammatista, mutta **huonot työolot**, huono ja epäasiallinen johtaminen sekä palkkaus saavat väkisin ajattelemaan, tätäkö todella haluan tulevaisuudessa. Uhrata itseni kaikkien muiden puolesta.”*

Alanvaihtoajatuksia eettisten kysymysten takia:

- *”En tiedä haluanko/**pystynkö eettisesti työskentelemään** täällä sh:na.”*
- *”Negatiivisesti. Kaikki keskustelu suojainten riittämättömyydestä ja hoivakotikuolemien sarja on saanut minut miettimään alan vaihtoa.”*

2c) Pandemiakriisi vahvisti tietoisuutta siitä, että olen oikealla alalla

- *”Edelleen tunnen olevani **itse oikealla alalla.”***
- *”Edelleen uskon, että **olen opiskelemassa juuri oikeaan ammattiin**.”*
- *”Koen, että olen kuitenkin **opiskelemassa oikealla alalla, sillä pidän työstäni** mitä teen.”*
- *”Luottavainen olen kuitenkin tulevaisuuteen ja **aion valmistu**a sairaanhoitajaksi.”*
- *”Tilanne on vain näyttänyt, että **olen täysin oikealla** alalla ja haasteista ja paineista huolimatta kaikki on sujunut hyvin.”*
- *”**Ammattiylpeys ja varmuus** siitä, että olen oikealla alalla ovat **lisääntyneet**”*
- *”**Vahvistaa ajatuksiani** hoitotyöhön haluamisesta.”*
- *”**Oikeastaan on lisännyt vain motivaatiotani** ja varmuutta siitä, että **olen valinnut oikean alan**.*

Oma arvostus sairaanhoitajan ammattia ja merkityksellistä työtä kohtaan lisääntyi:

- *”Nostanut esiin sairaanhoitajien työn vaativuuden ja **saanut minut arvostamaan alaani entistä enemmän**.”*
- *”Korostaa omalla kohdallani vain ajatusta siitä, että ala on omani, sillä **haluan tehdä merkityksellistä työtä**. Hoitajien rooli yhteiskunnassa on korostunut koronapandemian aikana ja herättänyt myös keskustelua siitä, onko nykyinen rahallinen korvaus hoitajille kohtuullinen.”*

Oma tietoisuus hoitotyön tärkeydestä vahvistui:

- *”Ajatus siitä, **kuinka tärkeää hoitotyö** on, vahvistui entisestään.”*
- *”Vahvistanut ajatusta, **kuinka tärkeään ammattiin** olen valmistumassa.”*
- *”Työ, jossa eteen voi tulla **uutta ja tuntematonta on koukuttava** ja siksi antoi lisä innostusta jatkaa opintoja.”*
- *”Koronapandemia vaikuttaa ajatuksiini sairaanhoitajan työstä siten, että **ammatin tärkeys korostuu** kriisin aikana.”*
- *”Lisäsi ymmärrystä siitä, **kuinka tärkeään ja arvostettuun ammattiin** sitä ollaan tässä opiskelemassa.”*

Ylpeä työstäni, mutta millä hinnalla:

- *”**Ylpeydellä työskentelen** alalla, mutta kieltämättä mietin, että **millä hinnalla työtä tekee**, ja mitä joutuu itse uhraamaan työnsä vuoksi.”*
- *”Toisaalta **hienoa olla eturintamassa ja auttamassa Suomea selviämään** tilanteesta, mutta myös **todella kuormittavaa**. Itsellä pelko siitä, että esim. oireettomana tartuttaa riskiryhmään kuuluvia ja muutenkin työn luonne muuttui, paineet ovat kovemmat.”*
- *”Olen asian ja riskit tiedostanut ja toisaalta olen ylpeä työstäni, jota teen. Nyt pandemian aikana jopa **ylpeämpi kuin aiemmin**. Toisaalta **koen myös pelottavaksi ja haastavaksi sen, että työni voi rajoittaa koko elämääni** niin kolonaisvaltaisesti.”*

3. Pandemia-aika tarjosi ainutlaatuisen oppimiskokemuksen

Sairaanhoitajaopiskelijat kokivat, että harjoittelu tai palkallinen työ oli mahdollisuus kokea ja oppia uutta.

”Koin oppivani paljon uutta ja sellaista, mitä en välttämättä koe enää koskaan. Otin harjoittelusta kaiken irti ja sainkin hyvää palautetta.”

”Itselleni kävi onnekkaasti, että pandemian takia pääsin sellaiseen työhön, mihin X:lla ei muuten opiskelijaa otettaisi. Osasto perustettiin pandemian takia, ja siinä ohella minut palkattiin.”

Sairaanhoitajaopiskelijat kokivat, että pandemia konkretisoi sen, miten tilanteet voivat muuttua ja samalla pandemia opetti joustavuutta ja stressin hallinta taitoja. Opiskelijat myös kokivat, että sairaanhoitajan ammatti on haastava siksikin, että voi joutua tilanteeseen, jossa on tosi nopeasti omaksuttava uutta tietoa ja silti oman toimintansa kautta on vastuussa ihmishengistä. Pandemiakriisi opetti myös kriisityöskentelyn taitoja ja antoi valmiuksia tulevaan.

”Oli jollain tavalla jopa hienoa kokea tällainen pandemia vielä opiskeluaikana. Tuntuu, että osaan toimia paljon paremmin alan ammattilaisena uuden vastaavanlaisen tilanteen sattuessa.”

”Työskentely pandemian aikana ns. etulinjassa antoi itselleni paljon valmiuksia ja myös opetti paljon.”

Erityisesti pandemia auttoi ymmärtämään entistä enemmän ja konkreettisesti käsihygienian ja aseptiikan merkityksen sekä lisäsi tietoisuutta aseptiikasta ja tavanomaisista varotoimista.

5. Pandemia-ajan ohjeistuksen ristiriitaisuus ja huoli suojavarusteiden riittävyydestä aiheuttivat epävarmuutta

Ohjeiden ja käytäntöjen moninaisuus ja epäselvyys herätti ristiriitaisia tunteita opiskelijoissa. Uusia ohjeita ja toimintatapoja työpaikalle tuli jatkuvasti. Tiedonkulun ja selkeiden toimintaohjeiden puutteet varsinkin alussa turhauttivat ja loivat epävarmuutta siitä, miten pitäisi toimia. Ne myös herättivät huolta terveydenhuollon tilasta.

”Ohjeistuksien muuttumista, epävarmuutta työtavoissa ohjeistuksen muuttumisen takia. Puuduttaa joka tuutista tuleva informaatio.”

Ohjeistuksen ristiriitaisuuden lisäksi huolta herätti suojavarusteiden riittävyys ja niiden oikea käyttö.

”Lisäksi kummastuttaa suojavarusteiden "epälooginen" käyttö .. kaipaisin selkeää yhdenmukaisia ja järkeviä ohjeita.

”Suojavarusteiden riittävyys mietitytti. Aseptiset käytännöt eroavat aika tavalla, käytäntöjä tulisi yhtenäistää.”

”Sitä ehkä ensi kertaa havahtui siihen, että todentotta, tulisi mikä tahansa poikkeustila, niin ammattini edustajat olisivat silti töissä ja altistaisivat itsensä itselle mahdollisesti haitallisille asioille, kuten tälle koronavirukselle. Se laittoi miettimään omaa valmiutta altistua muiden auttamiseksi. Kuitenkaan varsinaista pelkoa tai epävarmuutta ei aiheutunut, mutta ylpeyttä omasta tulevasta ammatista ja koko ammattiryhmästä. Heräsi myös ajatus, miten heikosti hoitajien tekemästä uhrautumisesta palkitaan. Täytyy olla tahtoa ja halua auttaa.”

”Hoitajilla tulee olla hyvät suojavarusteet, kaikki saatavilla oleva tieto ja johdon tuki takanaan.”

6. Sairaanhoitajan työ voi olla riski omalle ja läheisten terveydelle ja turvallisuudelle

Pandemia-aika konkretisoi sairaanhoitajaopiskelijoille sen, että he ovat opiskelemassa ammattiin, joka voi olla myös riski sekä heille itselleen että myös heidän läheisilleen. Opiskelijoita hämmensi se, että työsuojelua ei pystytäkään turvaamaan.

”Tässä työssä toimiminen voi olla riski omalle turvallisuudelleni.”
”Muistutus siitä kuinka riskialtista hoitotyö on.”
”Työolot ole sellaisia kuin niiden pitäisi olla.”

Isoon rooliin opiskelijoidenkin peloissa nousivat suojavarusteiden riittävyys ja käytön rajoittaminen. Työsuojelun kannalta asianmukaisten suojainten käytön pitäisi olla ammattioikeus, joka ei nyt kaikkialla toteutunut. Suojaimien käyttöä oli myös rajoitettu niin, ettei se enää taannut työturvallisuutta.

”Pandemia näyttänyt myös hoitotyön varjopuolen; kuinka työturvallisuus ei kaikkialla toteudu ja suojavarustus on puutteellista tai olematonta. Näin ei tietenkään saisi olla. Asia on mietityttänyt ja kummastuttanut paljon.”
”Suojavarusteiden puute mietityttää sekä riskit ylipäätään.”
”Suojainten käyttö on ammattioikeus, ei voida riskeerata työntekijöitä olemattomilla suojavarustuksilla tai vanhentuneilla! Meillä yksikössä oli vanhentuneita suojaimia, joista osa haisi ummehtuneille!”

Lisätietoja:

Nina Hahtela, pj, Sairaanhoitajaliitto

nina.hahtela@sairaanhoitajat.fi

Liisa Karhe, kehittämispäällikkö, Sairaanhoitajaliitto

liisa.karhe@sairaanhoitajat.fi